

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2000-2001

---

1 OKTOBER 2001

Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 915*bis* van het Burgerlijk Wetboek

(Ingediend door de heer Olivier de Clippele)

TOELICHTING

Personen met kinderen uit een vorige relatie die is beëindigd door scheiding, echtscheiding of overlijden, worden geconfronteerd met de erfrechten van hun nieuwe echtgenoot als zij opnieuw huwen.

De erfrechten van de overlevende echtgenoot zijn ingevoerd door de wet van 14 mei 1981 en verlenen het vruchtgebruik over alle goederen die de echtgenoot heeft nagelaten op de dag van zijn overlijden.

Bovendien maakt deze wet de overlevende echtgenoot reservataire erfgenaam: hij behoudt het recht op het vruchtgebruik van de helft van de goederen, die niet minder mag zijn dan het vruchtgebruik van het geheel van de echtelijke verblijfplaats en de daarin aanwezige huisraad.

Deze wet betekent een echte vooruitgang inzake erfrecht, aangezien de overlevende echtgenoot zo dezelfde inkomsten kan genieten als tijdens het huwelijk. Als de overledene een omvangrijke erfenis nalaat, biedt de wet hem bovendien de mogelijkheid een testament te maken waardoor een gedeelte van zijn vermogen niet onder het vruchtgebruik valt en hij zijn kinderen een deel kan nalaten in volle eigendom.

In geval van een nieuw huwelijk kunnen echter problemen ontstaan. Het voorbehouden erfdeel betreft immers niet alleen de in het huis aanwezige huisraad, maar ook de goederen die de overledene

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2000-2001

1er OCTOBRE 2001

Proposition de loi modifiant l'article 915*bis* du Code civil

(Déposée par M. Olivier de Clippele)

DÉVELOPPEMENTS

Les personnes qui ont eu des enfants d'une précédente union, laquelle a pris fin par la séparation, par le divorce ou par le décès, sont confrontées aux droits successoraux de leur nouveau conjoint en cas de remariage.

Ces droits successoraux du conjoint survivant ont été instaurés par la loi du 14 mai 1981 et donnent droit à l'usufruit sur tous les biens que le conjoint a délaissés au jour de son décès.

En outre, cette même loi a conféré la qualité d'héritier réservataire au conjoint survivant, en ce sens que le conjoint survivant a toujours droit à l'usufruit sur la moitié des biens, sans que cette moitié puisse être inférieure à l'usufruit sur la totalité de la résidence conjugale et des meubles qui s'y trouvent.

Cette loi a constitué un véritable progrès dans la pratique des héritages, puisque le conjoint survivant était ainsi assuré de pouvoir jouir des mêmes revenus que durant le mariage. En outre, si la succession du défunt est importante, la loi lui donne la possibilité de faire un testament par lequel une partie de son patrimoine ne serait pas grevé par cet usufruit, de manière à permettre aux enfants de recueillir une part en pleine propriété.

La pratique a toutefois démontré une difficulté en cas de remariage. Cette difficulté provient du fait que la réserve s'étend non seulement aux biens présents dans la maison, mais également aux biens dont le

sinds zijn meerderjarigheid om niet heeft weggeschonken. De overlevende echtgenoot van het tweede huwelijk mag zijn voorbehouden erfdeel opeisen op alle goederen van de overleden echtgenoot, met inbegrip van de goederen die hij vóór het huwelijk bezat, alsmede alle schenkingen, zelfs aan de kinderen.

Als de overleden echtgenoot vóór zijn tweede huwelijk schenkingen heeft gedaan aan zijn kinderen, kan de echtgenoot uit het tweede huwelijk ze inkorten of teniet doen als hij meent dat ze zijn voorbehouden erfdeel aantasten.

De toepassing van deze wet doet nog een tweede moeilijkheid rijzen: de reservataire erfgenaam kan altijd de inventaris en rekenschap vragen over het vermogen van de overledene, met inbegrip van alle handelingen die de overledene vóór zijn tweede huwelijk heeft verricht. Dat geldt ook voor de echtgenoot uit het nieuwe huwelijk. Met deze inventaris kan worden nagegaan of de reservataire rechten van de overlevende echtgenoot geëerbiedigd zijn.

Het verzoek om een inventaris leidt automatisch tot de gerechtelijke vereffening van de erfenis, waarbij de tweede echtgenoot kennis kan nemen van alle familiezaken uit het eerste huwelijk.

Als een kind bijvoorbeeld aandelen van een familiezaak heeft gekregen en deze door zijn persoonlijke arbeid in waarde heeft doen stijgen, moet hij de gerechtelijke verdeling van die aandelen dulden. Daarbij moet het vruchtgebruik over deze aandelen aan de tweede echtgenoot worden overgedragen, terwijl de onderneming dankzij zijn inspanningen is opgeleid.

Dat laatste aspect is vaak heel pijnlijk als de kinderen uit het eerste huwelijk in conflict zijn met de overlevende echtgenoot uit het tweede huwelijk.

Momenteel kan aan deze twee problemen niets worden gedaan: geen enkele wet staat de echtgenoten toe de eventuele gevolgen van de inkorting van de schenkingen aan de kinderen weg te werken of een inventaris te omzeilen.

Ook een overeenkomst kan geen uitkomst bieden aangezien die zou worden beschouwd als een overeenkomst over een toekomstige erfenis, wat ongeoorloofd is.

Veel mensen met kinderen uit een vorig huwelijk trouwen of hertrouwen dus niet om erfenistwisten tussen de overlevende echtgenoot en hun kinderen te voorkomen.

Helaas hebben mensen die samenwonen alsof ze getrouwd zijn, zonder evenwel een burgerlijk huwelijk te zijn aangegaan, geen enkel recht wanneer hun partner overlijdt.

défunt a disposé à titre gratuit depuis sa majorité. Le conjoint survivant du second mariage est en droit de revendiquer sa réserve héréditaire sur tous les biens de l'époux décédé, en ce compris tous les biens qu'il possédait avant le mariage, ainsi que toutes les donations, même celles faites aux enfants.

Ainsi si l'époux décédé avait fait des donations à ses enfants avant son second mariage, ces donations sont susceptibles d'être réduites ou supprimées par le conjoint du second mariage si celui-ci estime que ces donations portent atteinte à sa réserve.

Une seconde difficulté dans l'application de la loi actuelle réside dans le fait que tout héritier réservataire peut demander l'inventaire et demander des comptes sur tout le patrimoine du défunt, en ce compris sur tous les agissements du défunt avant son second mariage. Il en va de même d'un conjoint en cas de remariage. C'est inventaire permet de vérifier si les droits réservataires du conjoint survivant ont été respectés.

Cette demande d'inventaire conduit automatiquement à la liquidation de la succession de façon judiciaire, avec comme corollaire que le second conjoint puisse prendre connaissance de toutes les affaires de famille issues du premier mariage.

Ainsi, par exemple, un enfant qui a reçu des actions d'une affaire familiale, qui les a fait progresser par son travail personnel, devra éventuellement subir le partage judiciaire de ces actions. Cela conduira à devoir remettre l'usufruit de ses actions au deuxième conjoint, alors que c'est grâce à ses propres efforts que l'entreprise est florissante.

Ce dernier aspect est souvent particulièrement pénible lorsque les enfants d'un premier mariage sont en conflit avec le conjoint survivant du second mariage.

Cette double difficulté est actuellement imparable, en ce sens qu'aucune loi n'autorise les époux à supprimer l'impact éventuel de la réduction des donations faites aux enfants ou d'éviter l'inventaire.

Actuellement, il n'est pas possible d'y remédier dans une convention car cette convention sera automatiquement considérée comme étant un pacte sur succession future, ce qui est illicite.

Dans ces conditions, un grand nombre de personnes qui ont des enfants d'une précédente union, évitent de se marier ou de se remarier, pour éviter tout risque de conflit successoral entre le conjoint survivant et leurs enfants.

Malheureusement, de cette manière, ces personnes qui vivent maritalement, sans être mariées civilement, se retrouvent sans aucun droit en cas de décès de leur concubin.

Dit voorstel heeft tot doel een oplossing te bieden voor koppels die willen hertrouwen door hen toe te staan te trouwen, maar de erfrechten van de overlevende echtgenoot te beperken tot het vruchtgebruik op de woning en de inhoud daarvan.

De wet biedt hier uiteraard enkel een mogelijkheid, die geenszins wordt opgelegd aan alle koppels die hertrouwen. Alleen koppels die de wil daartoe hebben vastgelegd in de huwelijksovereenkomst of in een wijzigingsakte, en waarvan één of beide partners één of meer kinderen hebben uit een vorig huwelijk, kunnen deze mogelijkheid gebruiken.

Voor alle andere gehuwde koppels blijft de wet van 14 mei 1981 onverkort gelden.

*
* *

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 915*bis* van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij de wet van 14 mei 1981 en gewijzigd bij de wet van 20 mei 1997, wordt een § 2*bis* ingevoegd, luidende:

«§ 2*bis*. Als er kinderen zijn uit een vorig huwelijk of uit een vorige relatie, kunnen de echtgenoten niettemin in hun huwelijksovereenkomst of in een wijzigingsakte, de rechten van de overlevende echtgenoot waarin dit artikel voorziet, beperken of uitsluiten, zonder dat de overeenkomst tussen de echtgenoten echter mag raken aan het vruchtgebruik van de voornaamste woning van het gezin, als bedoeld in § 2.»

La présente proposition a pour objectif de proposer une solution à ces couples qui se remarient en leur permettant d'accéder au mariage, mais en limitant les droits successoraux du conjoint survivant à l'usufruit sur la maison d'habitation et son contenu.

Il s'agit bien entendu d'une possibilité qui est offerte par la loi, sans que cette possibilité s'impose à tous les couples qui se remarient. Uniquement les couples qui en ont exprimé le désir dans un contrat de mariage, ou dans un acte modificatif, et dont l'un ou les deux ont un ou plusieurs enfants issus d'une autre union, peuvent bénéficier de cette option.

Pour tous les autres couples mariés, la loi du 14 mai 1981 continuera à s'appliquer intégralement.

Olivier de CLIPPELE.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Dans l'article 915*bis* du Code civil, inséré par la loi du 14 mai 1981 et modifié par la loi du 20 mai 1997, il est inséré un § 2*bis*, rédigé comme suit:

«§ 2*bis*. En cas d'existence d'enfants d'un précédent mariage ou d'une précédente union, les époux peuvent néanmoins convenir dans leur contrat de mariage ou dans un acte modificatif, de réduire ou de supprimer les droits du conjoint survivant tels que prévus au présent article, sans toutefois que la convention des époux puisse apporter atteinte à l'usufruit sur le logement principal de la famille tel que prévu au § 2.»

Olivier de CLIPPELE.